

Mareşal Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Yaşamındaki Havacılık İzleri

Can EREL
Uçak Mühendisi
can.ereel@canerel.com.tr

Bu yıl "10 Kasım" gününe hazırlanırken, Mareşal Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatında yer alan havacılık İzlerinden akla gelen ilk birkaçını yeniden incelemek ve listeleyerek anmak istedim:

#1 Yüzbaşı Mustafa Kemal'in "Hava Aracı" ile İlk Tanışması (1910) "Türk Aklının Havalanması" & "Gözün Yüksekleri Hedeflemesi" Süreci

Kaynak:
Atatürk Ansiklopedisi: "[Picardie Manevraları](#)"

#2 Mustafa Kemal Paşa'nın Gözünde Hava Kuvvetleri'nin Yeri (1924)

"Askeri alanda önemli ve etkin bir nitelik taşıyan Hava Kuvvetlerine Yüce Meclisin özellikle ilgisini ve dikkatini çekerim"

~Mareşal Gazi Mustafa Kemal
T.B.M.M. Açılış Konuşması (1 Kasım 1924)

Ardından, muharip ve askeri bakım birliklerinin sayısı artırılır.

Kaynak:
Atatürk Ansiklopedisi: "[Atatürk Dönemi Türk Hava Kuvvetleri](#)"

#3 Türk Tayyare Cemiyeti'nin Kurulması (1925)

Kaynak:
Can EREL: "Türk Havacılığı'nda 'Gün'"

#4 TOMTAŞ İş Ortaklığı Girişimi Anlaşması (1915) ...bu kapsamda Kayseri Tayyare Fabrikası (1926) Ve Eskişehir Tayyare Tamirhanesi (1926) Faaliyetleri Başlaması

Kaynak:
Can EREL: "Türk Havacılığı'nda 'Gün'"

#5 Havayolları Devlet İşletme İdaresi'nin Kurulması (1933)

Kaynak:
Can EREL: "Türk Havacılığı'nda 'Gün'"

#6 Atatürk'ün Eskişehir Havacılık Tesislerini Ziyaretleri (1933>)

Eskişehir, Cumhuriyet'in ilk havacılık yerleşkelerinin başında gelir... Resmi kayıtlara göre Atatürk, Eskişehir'i, tam yirmi iki kez ziyaret etmiş; üçü havacılar ile ilgili...

Ziyaret #1 (14'üncü Ziyaret)

Atatürk, 1933 yılına yeni bir yurt gezisiyle girmiş, ilk durak, 16 Ocak'ta Eskişehir olmuştur; Kolordu Karargahı'nı, Valiliği, Belediyeyi ziyaret etti. Öğleden sonra Şeker Fabrikasının yerini, Hava Meydanını, Eskişehir Lisesini ve Tayyare Karargahı'nı da ziyaret ettikten sonra Derince'ye doğru hareket etti.

Ziyaret #2 Tayyare Alayı İçin Gelişi... (16'ncı Ziyaret)

1'nci Tayyare Alayını ve Okulunu yerinde görmek ve denetlemek üzere, Atatürk, 9 Haziran 1936'da İstanbul'dan Eskişehir'e hareket etti. İncelemelerinden sonra Ankara'ya döndü.

Ziyaret #3 Orduevinde Görüşme (19'uncu Ziyaret)

Hatay çalışmalarını İstanbul'da sürdürmek üzere 9 Ocak 1937 günü Ankara'dan Eskişehir'e hareket etti. Orduevinde subaylarla toplantı yaptı. 10 Ocak'ta sabaha karşı İstanbul'a hareket etti.

Kaynak:

Milli İrade Gazetesi: "[Atatürk'ün Eskişehir ziyaretleri...](#)"

#7 Atatürk'ün Kayseri Havacılık Tesislerini Ziyareti (1934)

Kayseri Cumhuriyet'in ilk havacılık yerleşkelerinden biridir; Cumhuriyetin ilk Tayyare Fabrikası da, Alman Junket ile bir İş Ortaklığı (TOMTAŞ) şirketi olarak burada kurulur ve faaliyete geçer.

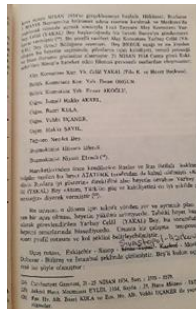
Resmi kayıtlara göre Atatürk, Kayseri'yi, tam beş kez ziyaret etmiş; biri havacılar ile ilgili...

Ziyaret #1 Mustafa Kemal Atatürk, Kayseri'ye 4 Şubat 1934'de gelmiş (5'inci ziyaret), ertesi günü şehirdeki faaliyetlerden Tayyare Fabrikası'nı, Talas'ı ve Kayseri Hunat Medresesi müzesini gezmiş ve ilgililerden bilgi almıştır.

Kaynak:

Kayseri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: "[Atatürk'ün Kayseri'ye Gelişleri](#)"

#8 Atatürk'ün Emriyle Yapılan Türk Havacılarının Sovyetler Birliği Ziyareti (1934)

Atatürk, gittikçe artan uçak sayısını ve havacılık kabiliyetlerini dosta - düşmana göstermek ve Cumhuriyet'in onuncu yıl kutlamalarına jatılan S.S.B.C. ile ilişkileri geliştirmek için 1 Mayıs İşçi Bayramı'nda KızılMeydan üzerinde uçuşu yapmaları için bir tayyare filosunu Moskova'ya göndermeye karar verir.

Bu görev yarı diplomatik olduğundan lisan bilen, temsil yeteneği güçlü ve uçuş kabiliyetleri yüksek 8 subay ve 2 makinist Eskişehir 1. Tayyare Alayı personelinden seçilir ve 5 adet Bréguet 19 Tayyare görevlendirilir.

Kaynak:

History Studies: "[Türk Askeri Heyetinin Sovyetler Birliği Gezisi](#)"

#9 "Türk Kuşu" Açılışı (3 Mayıs 1935)

"Türk çocuğu! Her işte olduğu gibi havacılıkta da en yüksek düzeyde, gökte seni bekleyen yerini az zamanda dolduracaksın!"

~Mareşal Gazi Mustafa Kemal

Türk Kuşu Açılış Konuşması (3 Mayıs 1935)

Türk Kuşu faaliyetleri önce (Atatürk'ün T.Ta.C.'ne başışı ile satın alınan Ahi Mesut Çiftliği) Etimesgut'ta sonra da İnönü'de tesislerinde başladı ve sürdü...

Kaynak:

Atatürk Ansiklopedisi: "[Türk Hava Kurumu](#)"

#10 "Türk Kuşu" Öğrencileri S.S.C.B. Kursuna (10 Temmuz 1935)

THK ve Vecihi HÜRKUŞ tarafında, Sabiha (GÖKÇEN) hanım, Emrullah Ali (YILDIZ)efendi, Ferit (ORBAY) efendi, Sait (BAYAV) efendi, Tevfik (AYTAN) efendi, Muammer (ÖNİZ) efendi, Nurettin (DEMİRİSOY) efendi, Mustafa (İRKİN) efendi TürkKuşu'na seçilerek A ve B kurlarını tamamladıktan sonra 10 Temmuz 1935 günü Rusya yolculuğuna çıkar...

Kaynak:

Can EREL: "[Duyduklarım, Okuduklarım ve Gördüklerim ile 'TürkKuşu Düşüncelerim'](#)"

#11 Atatürk'ün "Ege Bölgesindeki Eski Eserler" Fotoğraf Albümü Oluşturma Kararı (1937)

Mustafa Kemal Atatürk 1937 yılında, hava birliklerinin konuşlandığı alanlardaki arkeolojik değeri olan kalıntıların, havadan fotoğraflarının çekilmesini emretmiş, bunun üzerine Genel Kurmay Başkanlığı tarafından Haziran 1937'de İzmir'de konuşlu 3'üncü Tayyare Alay Komutanlığına arkeolojik yerlerle ilgili hava fotoğraflarının 1 ay içerisinde çekilerek, albüm içerisinde gönderilmesi emrini vermiştir.

3'üncü Tayyare Alay Komutanlığı tarafından emrin alınması sonrası keşif/bombardıman amaçlı ve Çekoslovakya yapımı Letov Smolik uçakları ile İzmir civarındaki arkeolojik yerlerin havadan fotoğrafları çekilmiş, hazırlanan albüm Temmuz 1937'de Genelkurmay Başkanlığına gönderilmiştir.

3'üncü Tayyare Alayı tarafından Bergama, Efes, Milet, Sart, Selçuk, Truva, Yenihisar (Didim) arkeolojik alanlarınsan çekilen 60x50 cm ebadındaki 41 adet hava fotoğrafı ile "Ege Bölgesindeki Eski Eserler" adlı albüm hazırlanmış ve bu albüm Gen.Kur.Bşk. tarafından Mareşal Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e sunulmuştur.

Kaynak:

Can EREL: "[Ege Bölgesindeki Eski Eserler Albümü](#)"

#12 Atatürk'ün İstanbul Yeşilköy Hava Meydanı Ziyareti (6 Eylül)

...Havilland D.H.86B Dragon Express Tayyaresini İnceleme

Kaynak:

[İşte Atatürk](#)

... Bükreş'ten, Sunum Yaptığı Bir Kongreden Tayyare İle Gelecek Afet İNAN'ı Bizzat Karşılması

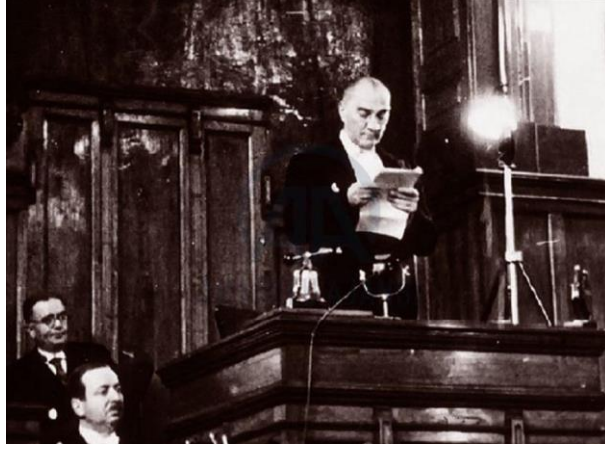

Kaynak:

Cumhuriyet Gazetesi ([7 Eylül 1937](#))

#13 Atatürk'ün Havacılık Endüstrisi Vizyonu (1937)

"...

Ordu, Türk Ordusu... İşte bütün ulusun göğsünü güven ve gurur duyguları ile kabartan şanlı ad.

...

Hava kuvvetlerimiz için yapılmış olan üç yıllık program, büyük ulusumuzun içten ve bilinçli ilgisi ile şimdiden başarılı sayılabilir.

Bundan sonrası için bütün uçaklarımızın ve motorlarının ülkemizde yapılması ve harp hava endüstrimizin de bu temele göre geliştirilmesi gerekir. Hava kuvvetlerinin aldığı önemi göz önünde tutarak, bu çalışmaları planlamak ve bu konuyu layık olduğu önemle ulusun gözleri önünde canlı tutmak gerekir."

~Mareşal Gazi Mustafa Kemal Atatürk
T.B.M.M. Açılış Konuşması (1 Kasım 1937)

Bu konuşma takip eden dönem hükümet programlarında,

- Tayyare Mühendisliği (İLK) öğreniminin başlaması
 - Milli Tayyare Fabrikası (İLK) ve Tayyare Moir Fabrikası (İLK) kurulması,
 - Havacılık Araştırmaları - Rüzgar Tüneli (İLK) kurulması,
- olarak yer alarak gerçekleştirilmeye gayret edilecektir.

Kaynak:

MSB - M.K. Atatürk: "1 Kasım 1937 Tarihli Konuşması"

Kurtarıcı ve kurucu yüze önder Mareşal Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün adı, eserleri ve anısı önünde saygı ve şükranla eğilerek zaman içinde, araştırmalar ile bulunan ve/veya okuyucunun ilettikleri ile gelecekte İZ'lerin artabilmesini dilerim.

**"Dün seni sevdim,
Bugün de seviyorum,
Öbür gün borcum olsun.
Yaşarsam söz, yine seni seveceğim."**
~N. H. RAN

YouTube :

<https://youtu.be/Vnw9qczQ32s>